

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. відділу докторантури та аспірантури

Олександр ВОЛКОВ

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЕТИКА НАУКОВЦЯ»

Ступінь вищої освіти   доктор філософії
Галузь знань   07 Управління та адміністрування
Спеціальність   073 Менеджмент
Кафедра філософії та україністики

2024 рік

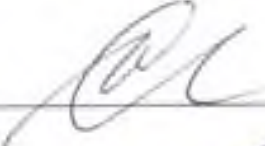
Робоча програма навчальної дисципліни ««Соціальна відповідальність та етика науковця» розроблена відповідно до освітньої програми «Менеджмент морської галузі» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Розробник: Ірина ДОННІКОВА, завідувач кафедри філософії та україністики.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії та україністики.

Протокол від 26 серпня 2024 р., № 1.

Завідувач кафедри Ірина ДОННІКОВА

Секретар кафедри Ірина БРИНЗА

Гарант ОНП Сенько О.В.

1. Загальний опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність та етика науковця» є формування світогляду сучасного науковця на основі засвоєння і розуміння основних категорій етики та етосу науки; етичних аспектів діяльності вченого як особистості, здатної до саморозвитку протягом життя; засвоєння принципів академічної доброчесності у власній науковій діяльності; розвиток критичності мислення та відповідальності, набуття навичок дослідницької діяльності в менеджменті з врахуванням етичних аспектів сучасних інформаційних технологій.

Мова навчання – українська
Статус дисципліни - обов'язкова

Навчальна дисципліна забезпечує набуття перелічених нижче компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Компетентності:

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках.

СК04 Здатність ініціювати, розробляти, реалізовувати та управляти науковими проектами у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках та /або складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.

Програмні результати навчання

РН04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів.

РН05. Глибоко розуміти загальні принципи та методи управлінських наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері менеджменту та у викладацькій практиці.

РН9. Діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження.

Кількість кредитів ЄКТС – 3
Форма підсумкового контролю – екзамен

2. Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Успішне завершення програми навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність та етика науковця» передбачає здобуття аспірантом наступних результатів навчання за навчальною дисципліною:

Знання:

- концептуальних та методологічних засад науки як професійної діяльності;

- специфіки взаємодії раціонального та етичного в науковій діяльності;
- принципів академічної доброчесності в процесі проведення, оприлюднення та впровадження результатів наукових досліджень.

Уміння:

- володіти навичками, необхідними для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики;
- започаткувати, планувати, реалізовувати та коригувати наукове дослідження з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- критично аналізувати, оцінювати та синтезувати нові та комплексні ідеї в менеджменті.

Комунікація:

- вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством загалом;
- використання академічної української та іноземної мов у професійній діяльності та дослідженнях.

Відповідальність і автономія:

- прагнення до авторитетності, демонстрація інноваційності, високого ступеня самостійності, академічної та професійної доброчесності, відповідальності за генерацію нових ідей в професійній та науковій діяльності;
- здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконаленню.

3. Програма, структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Навчальне навантаження (години)			
	Кількість аудиторних годин *	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні роботи
Тема 1. Етика як галузь філософського знання. Етика і наука.	6	4	2	X
Тема 2. Деонтологія та етика науки.	6	4	2	X
Тема 3. Наука як цінність і цінності науки. Поняття етосу науки.	4	2	2	X
Тема 4. Еволюція поняття суб'єкта науки.	6	2	4	X
Тема 5. Етос особистості дослідника.	4	2	2	X
Тема 6. Етичні принципи управлінських наук.	4	2	2	X
Всього аудиторних годин	30	16	14	X
Самостійна робота (години) з них на виконання індивідуального завдання **	60			
Загальний обсяг годин навчальної дисципліни	90			

4. Теми практичних (семінарських) занять

1. Наука як цінність і цінності науки.
2. Етика і наука. Поняття етосу науки.
3. Поняття суб'єкта в різних типах наукової раціональності.
4. Етос особистості дослідника.
5. Професійні етичні кодекси. Етичний кодекс вченого України.
6. Моральні пріоритети дослідника з управлінських наук.

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійне опрацювання окремих розділів навчальної дисципліни:

1. Професійна етика: історія виникнення.
2. Професійні етичні кодекси.
3. Етичні аспекти сучасних інформаційних технологій.
4. Моральні аспекти штучного інтелекту.
5. Етика наукових досліджень.
6. Пагвоський рух вчених.
7. Поняття академічної доброчесності.
8. Правове регулювання наукової діяльності.
9. Ціннісно-мотиваційна сфера особистості дослідника.
10. Плагіат як прояв особистісно-професійної деформації.

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені.

7. Методи контролю

Аналіз і оцінювання усних відповідей, перевірка письмових завдань, в тому числі з самостійної роботи (есе, тез), графічні перевірки (сміслових мап і схем), індивідуальні співбесіди, самоаналіз і самооцінювання.

Форма семестрового контролю: екзамен

8. Методи демонстрації результатів навчання за навчальною дисципліною

№ з/п	Результати навчання за навчальною дисципліною	Методи демонстрації	інструменти, обладнання та програмне забезпечення, які використовуються для демонстрації здобутих результатів навчання за навчальною дисципліною (за потребою)
1.	Знання: концептуальних та методологічних засад науки як професійної діяльності; специфіки взаємодії раціонального та етичного в науковій діяльності; етичних проблем галузі та професійної	Усні відповіді, тести.	Платформи Zoom, Telegram (для онлайн навчання)

	діяльності.		
2.	Уміння: володіти навичками, необхідними для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики; започаткувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності; демонструвати уміння критично аналізувати, оцінювати та синтезувати нові та комплексні ідеї.	Складання смислових мап до текстів, самооцінювання.	Платформи Zoom, Telegram (для онлайн навчання)
3.	Комунікація вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством загалом; використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях.	Формулювання питань, взаємооцінювання виконаних завдань,	Платформи Zoom, Telegram (для онлайн навчання)
4.	Відповідальність і автономія прагнення до авторитетності, демонстрація інноваційності, високого ступеня самостійності, академічної та професійної доброчесності, відповідальності за генерацію нових ідей в професійної та наукової діяльності; здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконаленню.	Аналіз текстів, написання есе або тез, самооцінювання.	Платформи Zoom, Telegram (для онлайн навчання)

9. Схема оцінювання (довідник з розподілу оцінок)

Шкала оцінювання ВНЗ	Національна оцінка	Критерії оцінювання
А	відмінно	Здобувач проявляє особливі здатності, уміє самостійно добувати знання, без допомоги викладача знаходить і обробляє необхідну інформацію, уміє використовувати набуті знання й уміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні дарування й похилості

В	дуже добре	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно вирішує справи й завдання в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначно
С	добре	Здобувач уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; у цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є істотні, підбирати аргументи для підтвердження думок
Д	задовільно	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання й розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких значна кількість істотних
Е	достатньо	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні вище початкового, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
FX	не задовільно	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу

10. Рекомендована література

Основна

1. Аболіна Т.Г. Прикладна етика: [навч. посіб.] / Т.Г. Аболіна, В.Г. Нападиста, О.Д. Рихліцька та ін. ; за наук. ред. Панченко В.І. К. : Центр учбової літератури, 2012. С. 210– 211.
2. Етика та раціональність у науковому дослідженні : Навчальний посібник / В. С. Ратніков, А. І. Теклюк. – Вінниця : ВНТУ, 2022. – 145 с.
3. Етичний кодекс ученого України [Текст] Затверджено зборами Національної академії наук 15 квітня 2009 р. Бюлетень ВАК. 2009. № 6. С. 15–18
4. Малахов В.А. Етика : [курс лекцій] / В.А. Малахов. Острог : Вид-во НУ «Острозька академія», 2014. – 214 с.

Допоміжна

1. Апелъ К.-О. Априорі спільноти комунікації та основи етики. До проблеми раціонального обґрунтування етики за доби науки// Сучасна зарубіжна філософія. К.. 1996. – С. 360 – 421.
2. Бауман З. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності [Текст] /З. Бауман, Л. Донскіс; [пер. з англ. О. Буценка]. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. 280 с.
3. Баумейстер А. Буття і благо. Вінниця: Т.П. Барановська, 2014. 418 с.
4. Бойченко Н.М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір: Монографія. К.: ПРОМІНЬ, 2015. 269 с.
5. Докінз Р. Наука для душі. Нотатки раціоналіста. - <https://kunsht.com.ua/cinnosti-nauki-vid-richarda-dokinza/>
6. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини — шанування природи: монографія. К. : Лібра, 2010. 416 с.
7. Єрмоленко А. М. Професійні етичні кодекси: між партикулярним етосом та універсальною мораллю. С. 123–126. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/>

- handle/123456789/13719/Yermolenko_Profesiini_etychni_kodeksy_mizh_partykuliarnym_etosom.pdf?sequence=1&isAllowed=y .
8. Запорожан В. Н., Донникова И. А., Ханжи В. Б. Между добром и злом: нравственное самоопределение человека: монографія. Одесса: ОНМедУ. 2020. 264 с.
  9. Запорожан В. М., Доннікова І. А., Ханжі В. Б. Етика розуму в добу технологічних викликів. *Біоетика: від теорії до практики [колективна монографія]*. Київ: ВД «Авіцена», 2021. С. 17-28.
  10. Йонас Г. Принцип відповідності. У пошуках етики для технологічної цивілізації : пер. з нім. / Г. Йонас. — К. : Лібра, 2001. — 400 с.
  11. Кривцова Н.В. Плагиат и самоплагиат как проявления личностно-профессиональной деформации // Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції НУ «ОМА». – Одеса: НУ «ОМА», 2019. – С. 303-306.
  12. Кримський С. Б. Стати громадянином ноосфери / С. Б. Кримський // Еколого-антропологічні читання. — К. : Стилос, 2001. — С. 3–11.
  13. Макінтайр Е. Після чесноти: Дослідження з теорії моралі / Е. Макінтайр ; пер. з англ. — К. : Дух і літера, 2002. — 436 с.
  14. Kryvtsova, N., & Donnikova, I. (2020). Anthropologization of science: from the subject of cognition to the researcher's personality. *Anthropological Measurements Of Philosophical Research*, 18, 20-33. doi:<http://dx.doi.org/10.15802/ampr.v0i18.221300>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Етична експертиза наукових досліджень - <https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Pustovit-SW.pdf>
2. Сидоренко Л.І. Етика науки. - <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/etik-sidorenko.html>
3. Ethics of Science and Technology and Bioethics. - <https://en.unesco.org/themes/ethics-science-and-technology>.
4. Штучний інтелект чи штучний хайп: як головна інновація світу виглядає з України. - <https://platfor.ma/topic/shtuchnij-intelekt-chi-shtuchnij-hajp-yak-golovna-innovatsiya-svitu-viglyadaye-z-ukrayini/>
5. Рамковий кодекс академічної доброчесності Національного університету «Одеська морська академія».
6. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Переклад з англійської. ISBN: 978-0-9914906-7-7 (pbk). Переклад на українську мову здійснено Проектом сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP, що впроваджується Американськими Радами з міжнародної освіти: ACTR/ACCELS. Translation was done by the Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP, that is administered by American Councils for International Education: ACTR/ACCELS. Перекладено за виданням «The Fundamental Values of Academic Integrity», видання друге. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Тедді Фішман. Університет Клемсон. 1999 ISBN 978-617-684-234-7 (pdf) .- https://drive.google.com/file/d/1IwInj8vpzJeVx_AzNwDEuuVUjmkNzWer/view.
7. Етичний кодекс III: компанія Bosch встановлює принципи роботи зі штучним інтелектом - <https://www.bosch.ua/news-and-stories/ai-code-of-ethics/>

11. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни

Дата змін	Сутність змін за розділом
1 серпня 2020 р.	- уточнено теми лекційних і практичних занять; - доповнено теми для самостійної роботи; - оновлено список літератури.
2 серпня 2021 р.	- оновлено список літератури (інформаційні ресурси в Інтернеті).
25.08.2022 р.	- доповнено список літератури
28.08.2023 р.	- уточнено заплановані результати навчання за навчальною дисципліною; - уточнено теми лекційних і практичних занять; - оновлено теми для самостійної роботи.
26.08.2024	- змінено програмні результати навчання згідно зі Стандартом вищої освіти; - оновлено теми лекційних і практичних занять; - доповнено список літератури.